

Joan Oliver, a qui hem demanat la col.laboració per aquest monogràfic dedicat al seu amic Miquel Crusafont, ens ha dit que no podria afegir res al que va escriure en el pròleg que li dedicà en el llibre "A contracor del temps (Narracions de l'Alt Aran)" amb el qual guanyà el Premi Pere Martí i Peydró. Per tal motiu, doncs, ens plau reproduir-lo.

Boix de Ricard Marlet.

En Miquel Crusafont és doctor i catedràtic de Paleontologia de la Universitat de Barcelona. Amb un esforç personalíssim i llargament sostingut ha creat i dirigeix la secció del Museu de Sabadell, dedicada a aquesta ciència. Autor de nombrosos llibres i opuscles, assaigs i articles, ha donat conferències i ha cursat i llegit comunicacions, memòries i ponències en congressos i seminaris nacionals i europeus. En un mot: el Dr. Crusafont és avui una autoritat internacional indiscutible en la seva especialitat.

Ja sé que aquestes notícies no constituïrien cap novetat per a la majoria de lectors del llibre que tinc la satisfacció -i el gratuït deure- de prologar. Però calia que les proclamés de bell antuvi per tal d'exculpar-me tot seguit de la meua aparent gosadia, la gosadia d'un simple escriptor o poeta -o el que sigui- que ve i anteposa unes paraules de presentació a una obra signada per un científic genuí, per un mestre que consagra la seva intel·ligència i el seu temps a investigacions i especulacions rigoroses i profundes, lentes i pacientíssimes -i, diguem-ho tot, sovint decebedores-; treball que jo estimo superior i admirable per tal com requereix un laboriosíssim aprenentatge, una vocació autèntica i indefallent i una fe massissa.

No, no és pas el paleontòleg, el savi lúcidament i apassionadament absorbit en els problemes de l'ortogènia i del finalisme de l'home, i de la significació de la vida creada, aquell que jo avui en certa manera apadrino. Ni pensar-ho! No sóc un insensat! El que jo faig a penes és arriscar-me a anunciar jubilosament la primera incursió d'En Crusafont en el camp de la literatura pròpiament dita.

Tot i que no pocs dels seus escrits científics i, per extensió, humanístics, ja ens revelen, no solament el pensador i l'assagista d'amplis interessos, sinó també l'escriptor que se serveix de la llengua amb l'afany de domini i de bellesa formal que caracteritza l'artista, mai fins en aquesta ocasió no havia En Crusafont donat franca sortida a la seva tirada, a la seva "feblesa" per les belles lletres.

Dit això, i també sense perdre temps, us vull fer saber una'altra cosa, per bé que temo que la revelació us deixarà indiferents i potser la prendreu fins i tot per una presumpció meua. Tanmateix el meu sentiment m'hi obliga. Sapiguen-ho, doncs: una vella i entranyable amistat em lliga amb l'autor d'aquest llibre. Però alhora haig de confessar que el nostre afecte no és pas d'aquells que es nodreixen d'assiduitats i de companyonia. La nostra ha estat, al contrari, una amistat condemnada a una separació espacial gairebé seguida i fins i tot a llarguíssims silencis. I, tanmateix, un fons radical de simpatia mútua i una efectiva, espontània comunitat de sentiments i d'actituds vitals ens ha mantingut sempre en una mena de coincidència íntima i inconfessada, diria telepàtica, en una compartició bàsica, permanent, que de tant en tant ha retrobat i retroba amb complaença recíproca, però sense sorpreses, una plena verificació.

La nostra coneixença data dels temps de la, al capdavant, enyorada Dictadura. Ens vam trobar a la redacció del "Diari de Sabadell", on l'un i l'altre ens exercitàvem esportivament, per dir-ho així en l'art d'escriure i, de re-top, en la difícil ciència de les relacions humanes. Aquells foren uns dies força singulars. El malaguanyat Francesc Trabal, l'Armand Obiols i jo havíem convertit, temeràriament, aquell òrgan local del catalanisme de centre en un full gairebé humorístic. Notícies tendencioses o neta-ment imaginàries, falsos reportatges, proses i versos amb

clau, facècies més o menys enginyoses: Era el començament d'allò que el mestre Josep Carner qualificà, uns quants anys més tard, amb benèvola exageració, de Confraria de l'Humor Suprasensible. En aquelles pàgines gairebé només eren ortodoxos l'article de fons i els anuncis, i encara no sempre. Mai no m'he pogut explicar com els mantenidors -i els lectors!- del "Diari" suportaren tant de temps i pràcticament sense queixes ni protestes tanta mistificació gratuïta i tanta xerinola. A vegades, quan hi penso, em dic: potser ells, malgrat certes aparençes, també s'hi divertien!

Aleshores En Miquel Crusafont era només un adolescent, mentre que nosaltres ja havíem "servit el rei" o el servíem encara. Però de seguida ens vam entendre. I cal dir que en aquell temps la nostra colla no tenia pas el do de suscitar gaires simpaties. Afegim que tampoc no les buscàvem. El medi no ens era propici i nosaltres encara ens complaïem a enfondir la discrepància. Pràcticàvem amb èxit el que En Trabal en deia la "tècnica de la impopularitat". Recordo que En Crusafont -un xicot ros, eixerit, gentil- restà literalment admirat de les nostres "boutades"; en aquells dies brollaven a raig fet, com d'un pou artesià. El nostre jove company havia descobert un món diferent: modest, aïllat, bon tros absurd, ple d'imprevist i d'extravagància. Si els mateixos que l'anàvem tot sovint ens en sorpreníem!

El nou col·laborador s'avingué de bon grat a ajudar-nos en les tasques més senzilles de la redacció. Refeïa la gramàtica de les "notes pregades", corregia les primeres proves o captava ecos locals, ensinistrat per en Papell, un expert sense manies de la gasetilla de barriada, breu i concisa. Tanmateix En Crusafont aviat es revelà com un àgil i fidel cronista d'actes patriòtics dels que aleshores s'estilaven i, sobretot, d'excursions amb sentit cultural. Recordo que En Joan Montllor, la figura més seriosa del "Diari", el sabadellenc conscient i entusiasta, que tot just tolerava -per bondat natural i per simpatia invencible- les nostres poc decoroses atzagaiades, ens deia sovint en el seu to tallant: "En Crusafont serà un bon element". Paraules que en el fons implicaven una censura per a la nostra perillosa frivolitat. I pronòstic que el temps ha confirmat tan generosament!

En Crusafont semblava divertir-se qui-sap-lo amb l'espectacle xiroi que ofería aquella redacció. Això no obstant, ell no era pas un humorista de la nostra corda. No tendia pas a participar en el nostre estil jocós, desmanegat, inconformista, rebel de consumir la joventut. Ara m'adono que en aquella actitud d'observador aquiescent ja es prefigurava el seu destí d'home de ciència, adscrit a unes estructures estrictes i reglamentades. La seva passió defugia discretament, ja des del punt de partida, el sacseig polític i la dispersió "artística", i es decantava cap a l'ímpetu cenyit per l'estudi, refugiat en el clos intemporal de les elucubracions serenes i pacients on hom s'aplica a desentranyar els secrets d'un món originari i immutable, ric, però, de sentits que es projecten fins al present i cap a l'esdevenidor. Podríem dir, doncs, que la força vital d'En Crusafont no ha estat ni és una foguera que espetega i flameja fugaçment, sinó un caliu durador de brases lentes.

I heus aquí que el meu amic, arribat a la maduresa i plenament confirmada i assentada la seva autoritat de mestre paleontòleg, compon, durant unes vacances, un

llibre de prosas entre narratives i descriptives, el centre de les quals és la Vall d'Aran, contrada catalana que ell estima per la grandesa del seu paisatge i per l'autenticitat de la seva gent, l'un i l'altra encara no gaire desnaturalitzats per la doble onada de la "civilització" industrial i mercantil cegament utilitària i del turisme simplement badoc.

La primera impressió que hom treu de la lectura d'aquestes pàgines és que el seu autor és un contemplador apassionat de la natura, davant la qual adopta una actitud, diríem maragalliana, de joia alhora íntima i comunicativa. Un estil gerd com un prat regaliment -que es val d'un lèxic substancios i precis- tenyit de totes les colors i les olors muntanyenques del cel i de la terra, transparent com aquell i com aquesta aspriu i engalanat, ens endinsa en la meravella de la Vall. Tots els qui el coneixem o l'hem llegit sabíem aquest gest encantat d'En Crusafont davant l'èxit de la Creació. "La Natura, en la seva manifestació més noble i més alta, que és la vida, és una suma de perfeccions i, més encara, de perfectibilitats. La natura és l'obra d'art per excel·lència, que, en tant que filla del Creador, no té errors si no és en les nostres interpretacions racionalistes". Són paraules seves. Aquí brilla, a través de la mirada admirativa, un franc sentiment espiritualista i un optimisme segurament congènit. La Natura, animada per la Vida, i sobretot l'home, vèrtex sobirà de tota l'evolució biològica: heus aquí els centres d'interès del nostre autor.

Però ara, en aquest llibre, el gran tema abassegador és tractat, com escau, amb un entusiasme lleuger, que no defuig la nota pintoresca, ni l'anècdota còmica o patètica. Les figures humanes hi tenen una viva fugaç i en certa manera exemplar. El sentit crític del narrador s'hi exerceix, aquí i allà, àdhuc fins al blasme i la protesta, darrera un tel de melangia nodrida per l'enyorança, sempre a l'encaç de l'"estela lluminosa de les il·lusions", que el temps ha devorat.

Pàgines d'una espontaneïtat contagiosa. Diríeu que l'autor no abandona mai del tot el gest d'invitació que avança en el preàmbul; així el lector pot arribar a imaginar-se que l'acompanya en les seves anades i vingudes de foraster, que participa de les seves impressions, de les admiracions, descobertes, repugnàncies... Ens trobem als antípodes del narrador pedantesc que es plau a presentar-se com l'heroï central de la seva narració, sempre a primer terme sobre el fons desenfocat d'un teló amb uns homes i un paisatge pintats. El d'En Crusafont és, diríem, un estil de company de camí que guia, orienta i il·lustra per abundància de cor. ¿No retrobaríem aquí reduïda a una escala adient amb la circumstància, la seva tan reeixida vocació docent? L'estil és l'home.

Però ara ja temo que la meua sonsònia de "locutor" es fa pesada. Tanmateix, abans de retirar-me, vull afegir -no me'n sabia pas estar!- que aquestes pàgines d'En Crusafont seran, no en dubto gens, per a molts dels seus amics com una festa de germandat, com la celebració d'un retrobament íntim, esperat amb confiança. I també ho hauran estat -i en primer lloc- per al mateix autor. Quant a mi, declaro que, afinant el sentit, arribo a percebre en aquesta "veu escrita" l'emoció mal refrenada, la santa impaciència, el nobilíssim orgull d'un català que escriu públicament -i com un mestre- la seva llengua.

Joan Oliver
Gener 1965

- Per a dormir bé, no demano sinó el flonjo coixí de la pau d'esperit.